

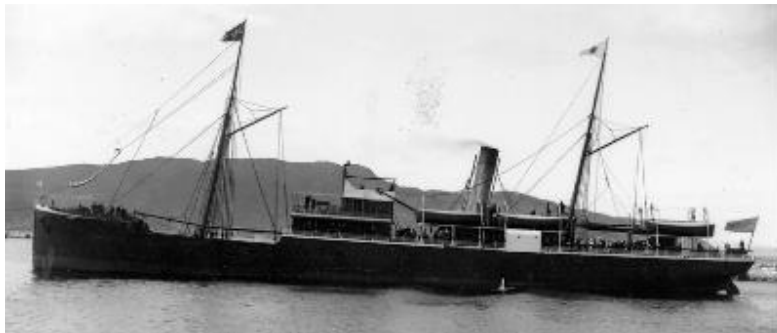
Tre sortasbygger som reiste til Amerika, - og deres skjebner.

av Roar Aarnes

Onsdag 13. april 1904 gikk tre forventningsfulle ungarer fra Sortasgrenda om bord i skonnerten Tasso i Trondheim. Båten skulle gå til Hull i England, og dette var første etappe på turen til det forjettede land, USA.

De tre ungkarene var: John Bortinus Lillemo 26 år, Sivert Olsen Sorte 22 år og Torstein Røan 18 år. Med på samme truen var også tre andre Lånkbygger; Johan Arnt Elvrum 20 år, Kristian Johansen Rikstad 18 år og Alfred M. K. Stuberg 26 år.

S/S Tasso" (II) ble bygd i 1890 i Hull. Skipet var 270 fot (81 m) lang og 32 fot (9,6m) bred. Skipet var blitt ombygget og forlenget i 1901 for å ta flere passasjerer. Tonnasjen var 1 467 bruttotonn og konstruksjonen var i stål, og var en skonnert med enkel propell. Skipet hadde vannballast og drivkraften var en tresylindret motor med 241 hestekrefter.

S/S Tasso ved Trondheim havn

Båten la fra kai i Trondheim kl. 22.00 og ferden gikk via Kristiansund, Ålesund, Bergen og Stavanger før båten la kursen over Nordsjøen til Hull.

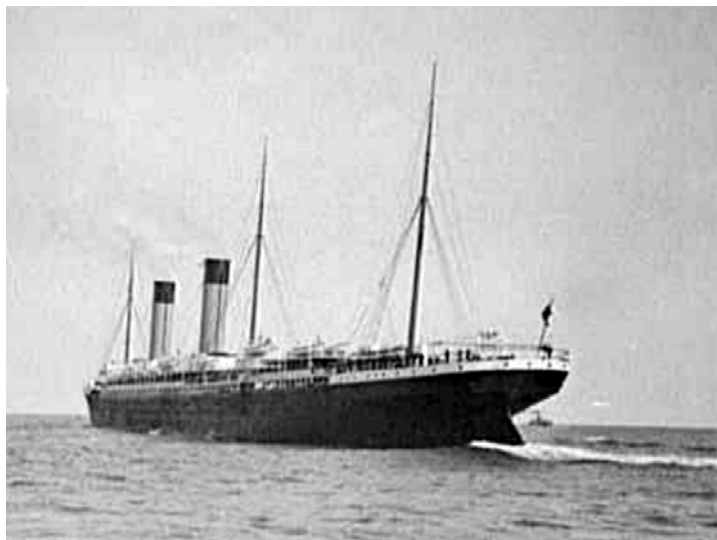

Annonse i Adresseavisen

S/S Tasso tilhørte rederiet The White Star Line som hadde kastet seg ut i konkurransen om det nordatlantiske markedet i 1871. Rederiet som i Norge ble bedre kjent som "Hvide Stjerne Linien" eller bare "Stjerne Linien", hadde i tillegg til båter som gikk mellom Skandinavia og England, også noen av de største og hurtigste oseandamperne som krysset Atlanteren. De transatlantiske damperne til White Star Line gikk ut fra Liverpool og Southampton i England. Det var også White Star Line som 8 år senere fikk bygd og sjøsatte RMS «Titanic» som forliste på sin jomfrutur fra Southampton til New York i 1912.

De tre eventyrlystne sortasbyggene ankom Hull etter fem dagers strabasjøs reise fra Trondheim. Mandag morgen den 18. april gikk de om bord på toget på Paragon Railway Station i Hull. Herfra reiste de videre til Liverpool med tog via Leeds og Huddersfield. De ankom Liverpool midt på natten, natt til tirsdag den 19. april.

I Liverpool gikk de om bord i den enorme oseandamperen S/S Oceanic. Den skulle i løpet av de neste 8 dagene ta passasjerene over Atlanterhavet og inn til New York.

S/S Oceanic på vei til Amerika

Når S/S Oceanic ble sjøsatt i 1899 var dette det desidert største og mest luksuriøse passasierskipet i verden.

Båten tok 1710 passasjerer, - 410 på første klasse, 300 på andre klasse og 1000 på tredje klasse. Sortasbyggene reiste hverken på første eller andre klasse.

Ungkarene fra Lånke ankom New York torsdag 28. april 1904.

[illegible]

Fra New York gikk veien vestover for alle fem. De tok seg videre med båt, opp Hudson River opp til Albany og derfra rett vest gjennom Eriekanalen og opp til Buffalo ved Lake Erie, - ikke langt fra Niagara Falls. Herfra gikk ferden med dampskip over de store sjøene. Først over Lake Erie via Detroit til Lake St. Clair, så Lake Hurion og tilslutt tvers over Lake Superior til Duluth i Minesota. Her skiftet de til jernbane og reiste med Northern Pacific Railroad. Ferden gikk rett vestover, tvers gjennom Minesota, Nord Dakota og inn i Montana. Bortinus Lillemo og

Sivert Sorte skulle til Kalispell i Montana hvor søskenbarnet til Bortinus, - Halvor Eidum oppholdt seg. Torstein Røan, Johan Arnt Elvrum og Kristian Rikstad skulle til Reidar og Arnt Rikstad i Seattle Washington. (Reidar og Arnt Rikstad var bror til Kristian og hadde reist til Amerika året før.) Alfred Stuberg skulle til kameraten Petter Jullum som bor i Russel Street i Portland Oregon.

For å komme til Kalispell, sto Bortinus og Sivert av toget i Missoula og tar seg rett nordover gjennom indianerreservatet Flathead.

Her sto også Alfred Stuberger av og skiftet tok til Wallula Junction hvor han igjen byttet tog og reiste med Oregon Railroad and Navigation Company videre til Portland. Torstein Røan fortsatte direkte videre sammen med Johan Arnt Elvrum og Kristian Rikstad til Tacoma og Seattle.

Hvem var disse tre sortasbyggene som reiste til Amerika?

Torstein Røan var 18 år og født 14. februar 1886. Han var sønn til Anders Olsen Røan og Beret Gulliksdatter Hofstad.

Torstein vokste opp som nummer 5 i en søskenflokk på 9. Etter å ha gått hjemme og gjort gårdsarbeid en tid startet han som snekker før han reiste til Amerika i 1904.

Senere reiste også tre av hans søsken over Atlanteren, - Asbjørn i 1910, Marta i 1911 og hans 8 år yngre bror Johan emigrerte til Canada i 1926. Asbjørn og Martha kom imidlertid tilbake til Sorta igjen etter noen år i Portland.

I 1910 da Asbjørn reiser over til Amerika bor Torstein Røan i Porter Street i Portland, og Torstein hadde da forenklet navnet til «Tom Roan».

I forbindelse med USA's mobiliseringen til den første verdenskrig, ble det gjennomført flere registreringer for å få en tilfredsstillende styrke for å kunne gå inn i krigen (World War I Draft). I den første registreringen ble alle menn mellom 21 og 30 år registrert, og i den tredje og siste registreringen som ble iverksatt 12. september 1918, ble alle menn mellom 18 og 45 år registrert. Her ble Tortstein registrert og han oppgir sin søster Martha Roan som bor i Portland som sin nærmeste slektning. Han var da 32 år gammel og han arbeidet da hos Smith & Watson Iron Works, et jernstøperi i Portland som produserte brannhydranter.

I folketellinga i 1920 er han registrert som «Tom Rowan», - tømmerhogger og han oppholder seg da i en hogstleir i Clatsop County, - oppkalt etter indianerstammen Clatsop. Clatsop County ligger vest for Portland.

Fire år senere, den 16. desember 1924 fikk Torstein sitt Amerikansk statsborgerskap. Han er fortsatt tømmerhogger. Han oppgir da sin bopel i Mississippi Aveny nr. 763, Portland. Her bor han sammen med kameraten fra Sortasgrenda, - Sivert Sorte. De losjerer hos en eldre arbeidskollega av Sivert, - Andres Anderson som bor der sammen med kona Randi. De var også fra Norge og hadde allerede fått amerikansk statsborgerskap.

I deklarasjonspapirene til Torstein står det at han er «5 fot 10» (1,77m), veide «175 pounds» (80 kg), har lyst hår og blå øyne. Her er det også angitt at han hadde et synlig arr på venstre hånd.

Ikke lenge etter at Torstein fikk sitt statsborgerskap blir han sporløst borte. Både familie, husvert og arbeidskollegaer setter i gang etterlysning og det letes etter ham uten resultat. Torstein var og ble borte og han kom aldri mer til rette. Det er antatt at Torstein var forulykket og at det lå en kriminell handling bak.

412 X

U.S. DEPARTMENT OF LABOR
IMMIGRATION SERVICE

ORIGINAL

No. 6636

1062

UNITED STATES OF AMERICA

DECLARATION OF INTENTION

is Invalid for all purposes seven years after the date hereof

United States Avenue
District of Oregon

in the
of

UNITED STATES DISTRICT
DISTRICT OF OREGON

Court

I, Thorstein Roan, aged 36 years,
occupation U.S. S. P., do declare on oath that my personal
description is: Color White; complexion Fair; height 5 feet 10 inches,
weight 175 pounds, color of hair Light, color of eyes Blue,
other visible distinctive marks Scar on Left hand.
I was born near Trondheim, Norway on the 14th day of February, Anno Domini 1896; I now reside at
763 Mississippi Ave., Portland, Oregon.
I emigrated to the United States of America from Liverpool, England
on the vessel S. O. Orio; my last
foreign residence was Brandsbjaen, Norway; I am not married; the name
of my wife is _____; she was born at _____
and now resides at _____
It is my bona fide intention to renounce forever all allegiance and fidelity to any foreign
prince, potentate, state, or sovereignty, and particularly to Haakon VII,
King of Norway, of whom I am now a subject;
I arrived at the port of New York on or about the 18th day
of May, Anno Domini 1924. I am not an anarchist; I am not
a polygamist nor a believer in the practice of polygamy; and it is my intention in good faith
to become a citizen of the United States of America and to permanently reside therein;
SO HELP ME GOD.

Subscribed and sworn to before me in the office of the Clerk of
the said Court this 16th day of March, Anno Domini 1924

(SEAL)

C. N. MARSH

Clerk of the UNITED STATES DISTRICT Court
DEPUTY Clerk.

Sivert Olsen Sorte var fra Nigarda Sorte (Gnr 152/3) og født i 1881. Sivert var sønn av Ola Sivertsen Sorte og Sigrig Gunnarsdatter Ekren. Sivert var eldste sønn og odelsgutt på gården. Odelen skrev han fra seg og Siverts tre år yngre bror, - Gunnar, overtok senere gården.

I 1892 da Sivert fylte 11 år døde mora, og 3 år senere giftet faren seg på nytt med Anne Eysteinsdatter Elvrumstrø og fikk barna Serina Sofie og Erling. Rundt 1900 var Sivert dreng på nabogården hos Petter og Randi Sorte (152/4). Han arbeidet også en tid som snekker, og året før han reiste til Amerika avtjente han verneplikten i 3. kompani i feltartilleriet.

Etter en kort periode i Kalispell i Montana hos Halvor Eidum, hvor han orienterte seg om arbeidsmulighetene, dro Sivert vestover og oppholdt seg i en periode i Eufaula i Washington. Her arbeidet han som tømmerhogger. I 1907, da hans far Ole Sivertsen Sorte dør, har han tilhold her. Eufaula ligger i Longview like nord for Portland, - litt lenger nedover langs Colombia River.

Noen år senere endte Sivert opp i Portland Oregon hvor han var snekker og tømmermann på et skipsverft. Her losjerte han i Mississippi Aveny nr. 763 hos Randi og Andres Anderson.

Sivert Sorte
1881 – 1925
i Portland

479 REGISTRATION CARD

SERIAL NUMBER 479 ORDER NUMBER A 3052

1. Name: Sivert Olsen Sorte

2. PERMANENT HOME ADDRESS: 763 Mississippi Ave. Portland, Ore.

Age in Years: 37 Date of Birth: June 12 1881

RACE: White

U. S. CITIZEN: Naturalized

15. I am not a citizen of the U. S., of what nation am you a citizen or subject? Norway

16. PRESENT OCCUPATION: Shipwright

17. PLACE OF EMPLOYMENT OR BUSINESS: Rm. McIntosh

18. NEAREST RELATIVE: Gunder O. Sorte (Brother)

19. Address: Hell, Norway

I AFFIRM THAT I HAVE VERIFIED ABOVE ANSWERS AND THAT THEY ARE TRUE

P. M. G. O. Sivert Olsen Sorte

Da Sivert ble registrert i de militære ruller i forbindelse med mobiliseringen til første verdenskrig (World War I Draft) i 1918, oppgir han sin bror «Gunder O. Sorte from Hell» som sin nærmeste pårørende. Han hadde mørkt brunt hår og blå øyne. Her er han oppført som båtbygger og ansatt hos R. McIntosh i Ash Street.

9 mai 1925 skjer det fatale. Sivert faller ned fra et stillase på skipsverftet hvor han arbeider, og han dør momentant. Sivert er gravlagt i Portland. Han kom aldri så langt at han søkte om amerikansk statsborgerskap.

Sivert var ikke gift, men han hadde en kjæreste i Portland. Det var Mette Olsdr. Skolmli fra Hegra («Amerika-Mette», - søster til Håkon Skolmli på Vestre Lillemo Gnr. 155/4). Hun kom over til Amerika i 1907. Mette forble ugift, og hun tok senere navnet Mette Olson for at det skulle bli enklere for folk å uttale og mindre forvirrende (Olson etter sin far Ole Skolmli.) Hun bosatte seg senere i Oakland California hvor hun arbeidet på et sykehus.

Mette Skolmli

John Bortinus Bjørnsen Lillemo, var fra Mona (Gnr. 155/1) og han var født i 1878. Han var sønn av Bjørn Johnsen Eidum og Mali Olsdatter Lillemo. Bjørn og Mali fikk 12 barn hvorav 7 vokste opp. Bortinus var tvilling og født som nummer 10 i søskenflokket. Faren døde når Bortinus var 12 år, så alle søskenene måtte i ung alder ta et tak for å hjelpe mora med gårdsdrifta.

I 1904 da Bortinus reiste til Amerika var det fortsatt mora Mali som drev gården hjemme på Mona. Odelsgutten og storebror Johan gikk og ventet på å få overta.

Bortinus hadde avtjent militærtjenesten og hadde vært gårdskar noen år i Øver-Eidum hos storesøstera Randi som var gift og hadde overtatt denne gården etter sin far. Hun ble enke i 1897 i en alder av 34 år og satt igjen med 4 små barn, så hun hadde god hjelp av lillebror Bortinus. Men i 1904 ble eventyrlysten for stor og han ville oppleve det forjettede land som alle snakket om. Ved ankomst New York oppgir han at han har 1400 kroner og 60 amerikanske dollar i kontanter.

Etter en tid hos sin fetter Halvor Eidum i Montana, endte Bortinus opp i Spokane i Washington. Her arbeidet han som jord- og skogbruksarbeider. Hans døpenavn var John Bortinus, og til daglig gikk han under navnet Bortinus hjemme i Sorta. I Amerika derimot ble dette noe vanskelig, så han forenklet det hele og gikk i daglig tale under navnet "Berth Moe" så lenge han var der.

John Bortinus Lillemo
«Berth Moe»
1878 – 1936

Halvor Eidum, Sivert Sorte og Bortinus Lillemo
i Kalispell, Montana i 1904

I Spokane kjøpte han også en skogteig, hvor han drev hogst fra egen «property». Denne avviklet han mange år senere etter at han kom tilbake Norge. Mens han var i Spokane, reiste han ofte til Portland for å besøke venner og kjente. Portland var på det tidspunktet metropolen i det området som amerikanerne omtaler som «Nortwest Pacific», og var en av de hurtigst voksende byene i Amerika. I perioden fra 1900 til 1910 økte folketallet fra 90.000 til 207.000 innbyggere. Og her var det også mange stjørndalinger og lånkbygger, og til og med sortasbygger. Foruten Torstein Røan, Sivert Sorte og Mette Skolmli, kom også Torsteins søsken, Asbjørn og Marta Røan til Portland. Her bodde også Petter Jullum, Ola og Torstein Dybvad og Inga Slungård for å nevne noen.

I 1911 ble imidlertid heimlengselen for stor og han reiste tilbake til Sortasgrenda. I en avskjedshilsen fra det norske miljøet i Portland datert den 20. november 1911 står det: «Gode Ven. Lykkelig reise over det store ocean! Alt godt ønskes dig! Glem ei de Venner i Portland. Lev vel.» Hilsenen er underskrevet av Inga Slungård.

I god tid før juleaften 1911 var Bortinus hjemme hos sin aldrende mor i Mona og han kunne feire jula sammen med henne og sine søsken etter 7 opplevelsesrike år i USA.

I 1913 giftet han seg med Beret Petersdatter Sorte i Nigarda Sorte (152/4). De fikk fire døtre: - Reidun Marie som dør under spanskesyken i 1918, mens de andre tre, Olaug, Asbjørg og Reidun vokste opp. Den 26. desember, - andre juledag i 1936 dør Bortinus av kreft etter et lengre sykeleie. Han ble 58 år gammel.

*Foto fra Portland
foran: Bortinus Lillemo
høre bak: Sivert Sorte, til venstre ukjent*